

Утвърдил:

Десислава Терзиева 28.07.2014г.

Министър на регионалното развитие

МЕТОДОЛОГИЯ ЗА ПРИОРИТИЗИРАНЕ НА ОБЕКТИ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО ОТ НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО ЗНАЧЕНИЕ

Туризмът е ключов отрасъл за постигане на икономически растеж в условията на криза. Той може да интегрира и мобилизира средите на бизнеса и да се развива като сериозна икономическа дейност, която диверсифицира икономиката на районите, като същевременно създава привлекателни работни места за млади хора. Настоящата методология за приоритизиране на културните обекти подпомага реализирането на тези възможности, като отчита спецификите и даденостите на българските райони, които могат да благоприятстват развитието на устойчиви форми културен туризъм.

Приоритизирането на културните обекти служи за фокусиране на подкрепата по Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 за развитие на регионалния туризъм, чрез консервация, опазване, популяризиране и развитие на културното наследство, с оглед на ограничените ресурси и необходимостта от насочването им към обекти предполагащи най-голяма възвръщаемост на инвестициите и възможност за постигане на най-голям ефект от вложените средства, които да подкрепят интегрираното устойчиво и балансирано развитие на районите чрез активизиране на собствения им културен и творчески потенциал.

Настоящата методология е изготвена от междуведомствена работна група създадена със заповед № РД-02-36/26.11.2013 г. на Министъра на регионалното развитие е създадена работна подгрупа към тематичната работна група (ТРГ), като надгражда и актуализира резултатите от работата на междуведомствена работна група за определяне на методология и приоритизиране на туристическата и културната политика от регионално значение, сформирана със заповед № Р-293/15.11.2012 г. на Министъра по управление на средства от Европейския съюз.

В работната група са представени следните организации с компетенции в областта на регионалната политика, културата, туризма и опазване на околната среда:

1. Министерство на регионалното развитие;
2. Министерство на икономиката и енергетиката;
3. Министерство на околната среда и водите;
4. Министерство на културата;
5. Национален институт за недвижимото културно наследство;
6. Националното сдружение на общините в Република България;
7. Софийски университет „Свети Климент Охридски“;
8. Българска асоциация на туристическите агенции;
9. Българска православна църква.

Методологията представя основните цели, принципи и методи за приоритизиране на подкрепата за обекти на културното наследство в страната, с оглед потенциала им да допринесат за постигането на устойчив растеж и заетост в българските региони.

I. ЦЕЛИ

Целите на настоящата методика са следните:

1. Принос към интегрираното, устойчиво и балансирано развитие на районите чрез активизиране на собствения им културен и творчески потенциал¹.
2. Насърчаване на опазването и социализирането на културните ценности и високото качество на средата, в която те се намират като икономически стимул², както и опазване на природната среда.
3. Осигуряване на нови работни места чрез ангажиране на по-широка група от хора за обслужване на обекти на културното наследство и културни обекти в слабо развити територии и повишаване на конкурентоспособността им.
4. Осигуряване на устойчиво развитие на обекти на културното наследство, възможности за привличане на инвестиции и надграждане.

II. ПРИНЦИПИ ПРИ ОПРЕДЕЛЯНЕ НА КРИТЕРИИ ЗА ПРИОРИТИЗИРАНЕ НА КУЛТУРНИТЕ ОБЕКТИ

Настоящата методология отчита направените анализи на нуждите за развитие на туризма и необходимостта от опазване, популяризиране и стимулиране на развитието на културните ценности. Нейното разработване се базира на социално-икономически анализ за нуждите на Оперативна програма „Региони в растеж” за периода 2014-2020 г., Национална концепция за пространствено развитие 2013-2025 г. и приложимото национално и европейско законодателства в областта на културата и туризма. Поспециално основните отправни документи при разработване на настоящата методика са:

- Закон за културното наследство;
- Закон за туризма;
- Закон за защитените територии.
- Регламенти за Структурните и инвестиционни фондове за програмен период 2014 – 2020 г.;
- Национална програма за развитие България 2020;
- Национална стратегия за регионално развитие 2012 – 2022 г.;
- Социално-икономически анализ на развитието на българските региони за нуждите на оперативна програма за регионално развитие за програмен период 2014 – 2020 г.;
- Национална концепция за пространствено развитие 2013-2025 г.;

¹ част 4.2. от Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 и приоритет 3 от Национална програма за развитие на Република България 2020

² Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025, 3.5.1. – Територии с културни ценности

- Стратегия за устойчиво развитие на туризма в България до 2030 г.

Устойчивото развитие на културния туризъм е ключов фактор за засилване на местната и регионална идентичност, както и на привлекателността на териториите. Чрез неговото стимулиране се подчертава важноста за опазване и развитие на културното и природното наследство. Политиката на регионално развитие подкрепя опазването на културното наследство, а регионите стават по-привлекателни места за инвестиции и работа.

В Националната програма за развитие „България 2020”, подприоритет 3.4 Подкрепя за ефективно и устойчиво усвояване на туристическия потенциал и развитие на културните и креативни индустрии, развитието на културния туризъм е идентифицирано като дейност, създаваща брутна добавена стойност за районите, която се основава на по-добро използване на местния потенциал за развитие – природни ресурси и забележителности, климатични условия, културно-историческо наследство.

В чл. 47 от Закона за културното наследство (*изм. и доп. ДВ. бр.82 от 26 Октомври 2012г.*) са определени недвижимите културни ценности според научната и културната област, към която се отнасят. Върху тези обекти фокусира вниманието си настоящата методология.

Природните територии се определят съгласно Закона за защитените територии.

Туристически райони се определят съгласно чл. 16 от закона за туризма.

По методологията ще бъдат оценявани културни обекти от национално и световно значение, които имат потенциал за привличане на туристически интерес.

Методологията отчита принципа за устойчиво и балансирано развитие на районите от ниво 2 в Република България.

Критериите за оценка са определени на база съществуваща обективна статистическа информация.

За изходна база за определяне на това, от каква значимост са обектите се ползват Национален регистър на недвижимите културни ценности воден от НИИКН, Закона за културното наследство, списъците за световното културно наследство на Юнеско, картите и базите данни от НКПР и социално-икономическия анализ.

Кратък списък на обектите, подлежащи на оценка е изготвен на база туристически сайт на Република България <http://bulgariatravel.org/>, който е разработен по ОПРР 2007-2013 г. и в който са включени най-представителните туристически обекти в България, които са в състояние да посрещат и международни туристи, обекти, които имат ограничения в режима на туристически посещения, но са с изключителна национална значимост и представителност.

III. Методика за оценка

Преди да бъдат оценени обектите се категоризират по:

1. Район от ниво 2, в зависимост от географското местоположение.
2. Възможност за надграждане:
 - а. 70% от ресурса по програмата за разработени обекти, които имат потенциал да бъдат надградени.

(Когато обектът не е завършен в рамките на съгласуван инвестиционен проект и съставлява обособен етап от одобрен

инвестиционен проект или съставлява част от регионален туристически продукт, създаден по ОПРР 2007 – 2013 или е предмет на самостоятелен инвестиционен проект към съществуващ туристически продукт)

в. 30% от ресурса по програмата за нови/неразработени обекти:

(Когато обектът е основа за разработване на нов туристически продукт)

Въз основа на класификацията, обектите се подреждат по райони и по категория – нови/неразработени и разработени. Оценката се извършва за всяка категория обекти.

Оценката се основава на критерии за допустимост и критерии за оценка.

Критериите за допустимост се оценяват с „да“ или „не“ и определят дали обектът подлежи на по-нататъшна оценка.

Критериите за оценка оценяват съответствие на обекта спрямо отделните показатели. Общата оценка за всеки обект се определя като сбор от получените оценки по всеки критерий за оценка.

Общата оценка се формира като сбор от получените оценки по критериите за оценка от 2.1 до 2.6.

Обектите се класират в низходящ ред по получена крайна оценка, по райони от NUTS 2 и по категория нови/неразработени и разработени.

1. Критерии за допустимост

Критерий за допустимост	Да	Не
1.1. Уникалност и значимост на обекта/групата от обекти.		
Обектът е вписан в списъците на недвижимите културни ценности с категория „национално значение“ или списъка на обектите на културното и природно наследство на Юнеско, в т.ч. и индикативния списък за Юнеско.		
1.2. Собственост		
Обектът е с уточнени, удостоверени и неоспорени права на собственост и/или управление;		

Източник: МИЕ, МК, НИНКН, НСОРБ

За по-нататъшна оценка се класират само обектите, за които е попълнено „да“ за критерия за допустимост.

2. Критерии за оценка

2.1. Потенциал за развитие на обекта/групата обекти

Критерият отчита потенциала на обекта/групата от обекти за развитие в по-значим туристически продукт.

Показател	Точки
Осъществени инвестиции до момента	5

Осъществена подготовка за инвестиционна дейност	3
За обекта не са осъществени инвестиции и не е планирана инвестиционна дейност	0

Източник на информация: МРР, НСОРБ

2.2. Концентрация обекти

Критерият оценява каква е концентрацията на културните ценности и природни обекти (колко обекти са групово разположени в рамките на даден изохрон). От друга страна се съобразява натрупването на културни ценности и природни обекти, идентифицирани в Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г.

Това са териториите, определени в анализа от Националната концепция за пространствено развитие, където се отчитат още и териториите с потенциал за развитие на туризма и възможности за създаване на регионални туристически продукти. Обектите могат да са само културни, само природни или и от двата типа.

След като се определи местоположението на обектите се определя дали обектите могат да формират група, за която може да бъде разработен интегриран туристически продукт/атракция (последователен транспортен достъп, историческа и/или функционална обвързаност (напр. историческо селище, ансамбъл, комплекс, историческа зона, историческо място, манастир и/или църква), културен маршрут, тематично сходство (напр. паметници, църкви, манастири, или комбинация), комбинация от историческо място и разположена в близост до недвижимата културна ценност от национално/световно значение и/или природен обект).

Показател	Точки
Налице е концентрация на повече от два единични обекта, формиращи групово недвижима културна ценност – културен маршрут, ансамбъл, комплекс, историческа зона, историческо селище, археологически резерват, природни обекти	15
Налице е концентрация на повече от два независими един от друг единични обекти	10
Няма концентрация на независими един от друг единични обекти, но обектът има потенциал да привлече значителен туристически интерес	5

Източник на информация: МИЕ, НИКН

2.3. Транспортна достъпност на обекта/групата от обекти

Критерият отчита инфраструктурната осигуреност с алтернативни източници на транспорт (например достъп до пътен, железопътен, речен, морски, самолетен транспорт, в каква степен на развитие е общата транспортна схема за достъп до обекта/групата от обекти).

Показател	Точки
До обекта има осигуреност с два или повече вида транспорт от висок клас (например път 1-ви, 2-ри или 3-ти клас; главна ж. п. линия) и прилежащата транспортна инфраструктура – паркинг, автогара, ж.п. гара, пътническо пристанище, летище.	10
До обекта има осигуреност с поне един вид транспорт от висок клас	5

(например път 1-ви, 2-ри или 3-ти клас; главна ж. п. линия) и прилежащата транспортна инфраструктура – паркинг, автогара, ж.п. гара, пътническо пристанище, летище.	
Обектът се намира до път или ж.п линия от по-ниска категория или до него достига еко или велопътека или пешеходна алея.	3
Обектът е със затруднен достъп	1

Източник на информация: МРР, МТИТС, НСОРБ

2.4. Степен на застрашеност – установено състояние с протоколи и заповеди по ЗКН :

Критерият отчита физическото състояние на обекта/групата от обекти и необходимост от действия за неговото опазване/възстановяване;

Показател	Точки
Аварийно състояние.	15
Потенциално застрашен и опасен	10
В относително стабилно състояние	5

Източник на информация: МК.

2.5. Степен на проученост - Критерият определя степента на проученост на обекта.

Показател	Точки
Археологически обекти - протоколи за приети теренни проучвания по чл. 158а от ЗКН и/или определени режими на опазване (граница и предписания), наличие на монографии, статии, отчети, публикации.	5
Архитектурни обекти, ансамбли, комплекси, исторически зони, исторически селища, исторически места – определени режими на опазване	5
Непроучени	0

Източник на информация: МК

2.6. Посещаемост в територията на общината, в която се намира обекта:

Показател	Точки
Над 10 хил. посетители	10
До 10 хил. посетители	5

Източник: НСИ

Максимална обща оценка: **60т.**

Минимална обща оценка: **16 т.**

IV. Приложения:

1. Кратък списък с обекти, подлежащи на оценка;
2. База данни със статистическа информация за посочените обекти.
3. Таблица за оценка.

Изготвена в съответствие с взетите решения на петото заседание на работната подгрупа за към тематичната работна група за разработване на Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014 – 2020 г. (ОПРР 2014-2020) за приоритизиране на подходящи за финансиране от Оперативната програма обекти на културното наследство от национално и световно значение, на 09.07.2014 г.